

GUSTAV MEYRINK

GOLEMAS

Knjgute.it

Gustav Meyrink
GOLEMAS
Romanas

Gustav Meyrink
DER GOLEM
Ullstein, 1993

Iš čekų kalbos vertė Almis Grybauskas
Viršelio iliustracija - Albrecht Dürer

© Viršelio dizainas, Knygute.lt, 2011

© Almis Grybauskas, vertimas į lietuvių kalbą, 2005
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2011

Skiriu žmonai

Miegas

Mėnesiena krinta mano kojūgaly ir gula ten tarsi didelis šviesus paplokščias akmuo.

Kai pilnaties skritulys pradeda menkti bei raukšlėtis iš dešinės kaip veidas, kuriame, senatvei artėjant, pirmiau viename skruoste įsirėžia raukšlės ir liesėjimo žymės, - tokiomis nakties valandomis apima mane kankinantis, nykus nerimas. Nei aš miegu, nei budžiu ir sapnuoju tikrai pusiau, kai maišosi manyje išgyventa su perskaityta ir išgirsta, lyg susiliejantios skirtingų spalvų ir skaidrumo srovės.

Prieš guldamas skaičiau apie Budos gyvenimą, ir tūkstančiais būdų aidi sąmonėj sakinyse, visada iš pradžių prasidedamas:

"Varna nuskrido prie akmens, kuris atrodė kaip taukų luitas, galvodama: tikriausiai čia kas nors skanaus bus. Bet, nieko skanaus neradusi, nuskrido varna šalin. Taip ir mes - gundytojai, - nelyginant prie akmens puolanti varna, apleidžiam asketą Gautamą, nebeteikiantį mums pasitenkinimo."

Akmens, panašaus į riebalų luitą, vaizdas baisiai išdidėja sąmonėje: aš žengiu per išdžiūvusios upės vagą ir pakeliu glotnų nusvi-

dintą akmenėlį.

Pilkai melsvas, nušlakstytas tviskančiomis dulkelėmis, - apie jį vis mąstau ir mąstau, nesugalvodamas ką su juo veikti, - po to juodas sieros geltonio dėmėmis, kaip suakmenėję vaikystės bandymai imituoti nerangų šlakuotą tritoną.

Noriu juos kuo toliau nusviesti, šituos akmenėlius, bet jie vis iškrenta man iš rankų, ir niekaip nepadarau, kad dingtų man iš akių.

Visi ligi vieno akmenys, kurie kada nors buvo pasirodę mano gyvenime, iškyla aplink mane.

Vieni kapanojas gremėzdiškai, verždamies iš smėlio į šviesą, kaip stambūs čerpių spalvos krabai potvynio bangai grįžtant, tarsi bet kokia kaina norėtų atkreipti mano dėmesį ir kažką nepaprastai svarbaus pasakyti.

Kiti bejėgiškai krenta atgal į savo landas, atsisakydami žodžio.

Retsykiais išnyru iš pusiausapnio sutemų ir akimirką susirangiusios antklodės kojūgaly vėl išvystu mėnesieną, gulančią nelyginant didelis šviesus paplokščias akmuo, kad ir vėl bergždžiai grabinėčiau įkandin nykstančios sąmonės ir nerimastingai ieškočiau mane kankinančio akmens, kuris turėtų glūdėti kažkur mano

atminties sąšlavose ir atrodyti kaip taukų luitas.

Kažkada šalia jo būta lietvamzdžio, - piešiu aš savo vaizduotėje, - tokio buku kampu sulenкто, pakraščiai išgraužti rūdžių, - ir atkakliai stengiuosi išgauti iš atminties šitą vaizdą, kad tik įsiaudrinusias mintis apmeluočiau ir kaip nors užliūliuočiau.

Iš naujo, vis iš naujo, su tuo pačiu buku užsišpyrimu aikštingas vidinis balsas kartoja, nepaliaujamai lyg langinės, kurias lygiais tarpais vėjas daužo įmūrą: yra juk visai ne taip, ir tai visai ne akmuo, panašus į taukus.

Neįmanoma atsikratyti to balso.

Kai šimtąjį kartą paprieštarauju, kad tai visai nesvarbu, jis trumpai nutyla, bet paskui nejučia atkunta ir vėl atkariai pradeda: gerai jau gerai, bet vis dėlto tenai ne akmuo, kuris priemeną taukų luitą. Kaip pamažu many vis stiprėja nepakeliamo bejėgiškumo pojūtis.

Nežinau, kaip toliau viskas klostėsi. Ar aš laisva valia lioviausiu priešintis, ar mano mintys įveikė mane ir užkimšo gerklę ?

Žinau tik, kad mano kūnas tyso užmigęs lovoje, o mano juslės atsiskyrusios nuo manęs ir niekas nesieja jų su kūnu.

Tad kas dabar esu "aš", - norėčiau staiga paklausti, tačiau susizgrimbu nebeturįs jokių kalbos padargų, kuriais galėčiau klausti, pasikui būgteliu, kad tas kvailas balsas gali vėl atsibusti ir atnaujinti begalinę murmelę apie taukus ir akmenį.

Nusigręžki į sieną.

Diena

Staiga atsiduriu tamsiam kieme ir pro rausvą vartų arką žvelgiu priešais - kitoje siauros, purvinos gatvės pusėje prisiglaudusi žydo skudurininko krautuvė, po skliautais mūrų pakraštyje jis iškabino senus gelžgalius, sulaužytus instrumentus, aprūdijusias balnakilpes ir pačiūžas bei daug kitokių atgyvenusių daiktų.

Tas vaizdas nusmelkė tokia nykia monotonią, sukaupusia visus įspūdžius, dienų dienas nelyginant prekeiviai mindančius mūsų pojūčių slenksčius, kad nesužadino manyje nei smalsumo, nei nuostabos.

Aš susivokiau jau seniai gyvenęs šioje aplinkoje.

Tačiau ir šis pojūtis, nepaisant prieštaros tarp to, ką neseniai jaučiau, ir to, kur esu atsidūręs, nepaliko bent kiek stipresnio įspūdžio.

Kartą tikriausiai skaičiau arba girdėjau savotišką palyginimą apie akmenį ir taukų luitą, dingtelėjo staiga mintis belipant nuzulintais laiptais į savąją kamarėlę ir žvilgsniu kliudant riebaluotus akmens slenksčius.

Tuomet išgirdau kažką bėgant laiptais viršum manęs ir, priėjęs savo duris, pamačiau, jog tai keturiolikmetė raudonplaukė skudurininko Arono Vasertrumo Rozina. Turėjau praeiti pro pat ją, ji sustojo nugara prisispausdama prie turėklų ir gašliai loštelėjo atgal.

Nešvariom plaštakom ji laikėsi geležinių virbų, aš mačiau, kaip drumstoj prieblandoj bolavo apnuoginti dilbiai. Aš vengiau jos žvilgsnio.

Mane pykino nuo saldžios šypsenos ir vaškinio veido, primenančio medinį arkliuką.

Dingojosi, kad jos oda turėtų būti balta ir papurtusi kaip aksolotlio, kurį neseniai mačiau salamandrų narve pas paukščių prekeivį.

Raudonplaukių blakstienos man atgrasios lygiai kaip triušių.

Atidariau duris ir įėjęs greitai užtrenkiau.

Pro savo langą mačiau skudurininką Aroną Vasertrumą tebestovint po skliautais.

Prisiglaudęs prie tamsios įėjimo angos, jis žnyplėmis karpėsi nagus.

Ar raudonplaukė Rozina buvo jo duktė? O gal dukterėčia? Jie buvo visai nepanašūs.

Pagal žydų veidus, kuriuos kasdieną matau išnyrant Gaidžio pasaže, aiškiai galiu skirti keletą skirtingų kilčių, kurias taip pat sėkmingai galėtum sieti giminystės ryšiais, kaip maišyti alyvą su vandeniu. Niekaip nepasakytum: antai tie yra broliai, o čia tėvas ir sūnus.

Nes vienas priklauso vienai kilčiai, o antrasis kitai, tai ir viskas, ką galėtum įžvelgti jų bruozuose.

Kas iš to, jei Rozina ir būtų panaši į skudurinką?

Šios kiltys slapčiom bjaurisi ir šlykštisi viena kita, net kraujo giminystės nepaisydamos, tačiau įstengia nuslėpti tai nuo aplinkinių, lyg saugotų pavojingą paslaptį.

Niekas negali šito įžvelgti ir šiuo sutarimu panašios tos kiltys į pagiežingus akluosius, įsikibusius iki juodumos nutrintos virvės: vienas laikosi abiem gniaužtais, kitas su pasibjaurėjimu - vienu piršteliu, tačiau užklupus neaiškiai baimei, kad galima pargriūti, tuoj visi kartu susiima - tuo jie skiriasi nuo kitų.

Rozina priklauso kilčiai, kurios raudonplaukiai yra itin atstumiantys. Kilties vyrai yra

siaurų krūtinų, ilgais gaidiškais kaklais, iš kurių styro Adomo obuoliai.

Jie, rodos, ligi pat padų nuberti strazdanų. Visą gyvenimą, skatinami siautulingų kančių, jie tęsia begalinę bevaisę kovą su savais geiduliais, persekiojami kokčios baimės dėl padarinių sveikatai.

Man visiškai neaišku, kaip Rozina apskritai galėtų koku nors būdu giminiuotis su skudurininku Vasertrumu.

Niekada nemačiau jos šalia senio ir nepastebėjau, kad jie kada koku žodeliu persimestų.

Tačiau ji visą laiką leido mūsų kieme arba trynėsi tamsiuose mūsų namo kampuose ir koridoriuose.

Tad, žinoma, gyventojai laikė ją artima skudurininko giminaite ar bent jau globotine, bet aš esu tikras, jog nė vienas jų neturėjo net menkausio pagrindo taip manyti.

Norėjau atsikratyti minčių apie Roziną ir pro atvirą kambario langą pažvelgiau žemyn į Gaidžio pasažą.

Aronas Vasertrumas, tarsi pajutęs mano žvilgsnį, staiga pakėlė akis aukštyn.

Tai buvo bjaurus sustingęs veidas apskritomis žuvies akimis ir perskelta viršutine lūpa.

Jis priminė žmogaus dydžio vorą, sekantį menkiausius savo tinklo virptelėjimus ir apsimetantį, kad jam tai nėra motais.

Iš ko jis galėtų gyventi? Ką jis mąsto, kokie jo ketinimai?

Nieko apie tai nenutuokiau.

Dienų dienas, metų metus jo paskliautės pakraštyje kabo tie patys atgyvenę beverčiai sendaikčiai.

Užsimerkęs galėčiau išvardyti juos: štai sulankstytas skardinis trimitas be vožtuvų, štai pageltęs ant popieriaus pieštas paveikslas su keistai išdėstytais kareiviais.

Toliau ant žemės, taip užgriozdinant įėjimą paskliautėn, kad nėra žingsnio žengt neįmanoma, - galybė šalia viena kitos sustatytų apskritų geležinių viryklės plokščių.

Tų daiktų nėra mažėja, nėra daugėja, ir jeigu kartais koks praeivis sustoja ir pasiteirauja kainos, skudurininką apima nepaprastas jaudulys.

Jis siaubingai išpučia savąją kiškio lūpą ir labai suirzęs gurguliuojančiu, trūkčiojančiu bosu ima malti kažką nesuprantama, tad pirkėjui praeina bet koks noras toliau aiškintis ir būgtelėjęs jis nueina savo keliu.

Arono Vasertrumo žvilgsnis žaibiškai nuslydo nuo mano akių ir nepaprastai dėmesingai įsmigo į nuogą gretimo namo mūrą, besiremiantį į sieną šalia mano lango.

Ką jis galėjo ten pamatyti?

Juk į Gaidžio pasažą atgręžta galinė namo siena, jo langai žvelgia į kiemą! Tik vienas nukreiptas gatvės pusėn.

Pasirodė, kad tuo metu kažkas įėjo į patalpas mano aukšte, - atrodo, ten kampe buvo ateljė, nes už sienos išgirdau kalbantį vyrą ir moterį. Tačiau neįmanoma, kad ir skudurininkas, būdamas apačioje, taip pat būtų juos girdėjęs!

Kažkas sukrebždėjo už durų. Įtariau, kad tai vėl Rozina, geidulingai laukianti - o gal pasikviesiu ją pas save.

Ten apačioje, pusaukščiu žemiau, tykojo raupsuotasis; tas pusbernis Loiza stovėjo užgniaužęs kvapą, kad atvėręs duris nepajusčiau jo neapykantos ir kunkuliuojančio pavydo dvelksmo.

Jis bijojo priėti arčiau, kad Rozina nepamatytų. Žinojo priklausęs nuo jos, kaip alkanas vilkas nuo savo sargybinių, nors mieliausia jam būtų pašokti ir leisti išsiveržti įniršiui!

Atsisėdau prie darbo stalo žvalgydamasis

pincetų bei raižiklių.

Tačiau taip ir neįstengiau pradėti darbo - rankos nebuvo pakankama, ramios, tad negalėjau taisyti subtilios japoniškos graviūros.

Nykus ir liūdnas gyvenimas, tvyras tarp šio namo sienų, nuramdo man dvasią, kaskart vis išnyra seni pavidalai.

Loiza ir dvynys jo brolis Jaromiras tikriausiai tik metais vyresni už Roziną.

Vargiai galiu prisiminti jų tėvą, ostijų kepėją, dabar, man rodosi, juos prižiūri viena senutė.

Bet nežinau, kaip ji atrodo, ir neatpažinčiau jos tarp daugybės kitų, lindinčių šiame name, nelygu kurmiai įsigaužusių savo landynėse.

Ji prižiūri abu berniukus, taigi suteikia jiems pastogę ir dalijasi tuo, ką kartkartėm pavagia arba gauna išmaldos.

Ar ji bent pamaitina juos? Nemanau, nes senė tik vėlai vakare grįžta namo.

Ji galbūt mazgoja numirėlius.

Loizą, Jaromirą ir Roziną, kai dar buvo maži, dažnai matydavau linksmai žaidžiant kartu.

Bet tai buvo seniai.

Dabar Loiza ištisą dieną sekioja paskui raudonplaukę Roziną....